

Keskkonnaministeerium
Narva mnt 7a
15172 Tallinn

Teie 07.04.2021

Meie 14.05.2021 nr 4/116

Arvamuse esitamine kestlike toodete algatust puudutava konsultatsiooni kohta

Lugupeetud Mihkel Krusberg

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi kaubanduskoda) tänab Keskkonnaministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust Euroopa Komisjoni avaliku konsultatsiooni kohta seoses kestlike toodete algatusega. Avaliku konsultatsiooni kaudu kogub komisjon huvirühmade arvamusi seoses plaaniga avaldada aasta lõpus Euroopa Liidu (edaspidi EL) kestliku toote poliitika algatust, mille eesmärk on võimaldada juba toodete kavandamisel lähtumist kliimaneutraalse, ressursitõhusa ja ringmajandusliku lähenemise EL ülestest põhimõtetest. Kaubanduskoda tutvustas konsultatsiooni oma liikmetele ning saadud tagasiside põhjal esitab järgnevalt oma seisukohad.

Toodete kestlikuks muutmisega seotud probleemid

Ettevõtjad on seisukohal, et EL-is müüdavad tooted ei ole kestlikumad muu hulgas järgmistel põhjustel (konsultatsiooni küsimus 1.A): tehniliste uuenduste tõttu vananevad tooted, nt elektroonika kiiresti; mõne toote kavandatud kasutusiga on moesuundade muutumise tõttu lühike; kestlikumad tooted võivad väiksema sissetulekuga majapidamiste jaoks sageli liiga kallid olla ning tootes kasutatavad materjalid on järjest keerukamad ja neid on raske ringlusse võtta.

Samas oldi kahtlevad väite osas, et mõned tooted ongi kavandatud lagunema teatava aja möödudes. Näitena toodi välja akude piiratud tsüklite arvu, selgitades, et on kaheldav, et tsüklite arvu piiratakse kunstlikult, vaid pigem võivad piirangud olla seotud eelkõige keemia, füüsika ja ohutusega.

Meetmed kestlike toodete normiks muutmiseks

Konsultatsiooni raames soovib Euroopa Komisjon teada saada, millised tootedisaini normid ja üldised tootenõuded oleks vaja kehtestada, et saavutada üldise kestlikkuse edendamise seonduvad eesmärgid ning selleks küsib konsultatsiooni punktis 2.A erinevate välja pakutud meetmete tõhususe kohta.

Kõigepealt soovime tähelepanu juhtida sellele, et kuigi mitmed välja pakutud meetmed võivad olla tõhusad ja tõepoolest muuta turul olevad tooted vastupidavamaks, korduskasutatavamaks, uuendatavamaks ja kergemini parandatavaks, vähendada

ESTONIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY / ЭСТОНСКАЯ ТОРГОВО - ПРОМЫШЛЕННАЯ ПАЛАТА
TOOM-KOOLI 17, 10130 TALLINN / REG NO 80004733 / TEL: +372 604 0060 / KODA@KODA.EE / WWW.KODA.EE / WWW.ENTERPRISE-EUROPE.EE

EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKODA ON SUURIM ETTEVÕTJAJD ESINDAV ORGANISATSIOON EESTIS, Kuhu kuulub ligi 3400 ettevõtet, kellest enamik on väikese- ja keskmise suurusega. KAUBANDUSKOJA LIIKMED ANNAVAD ÜLE 40 PROTSENDI EESTI ETTEVÕTETE KÄIBEST, LIGI 40 PROTSENTI PUHASKASUMIST JA TASUVAD ÜLE 40 PROTSENDI RIIKLIKEST MAKSUDEST. KAUBANDUSKODA ESINDAB JA KAITSEB KÕIGI ETTEVÕTJATE ÜHISHUVE NING ON MITTERIIKLIK JA APOLIITILINE ORGANISATSIOON.

ohtlike kemikaalide sisaldust toodetes, vähendada keskkonnajalajälge jm, kuid seejuures ei pruugi tegemist olla proportsionaalsete meetmetega, ja ettevõtjatele lisanduv koormus võrreldes saadava kasuga võib olla ebamõistlikult suur. Lisaks keskkonnamõjule tuleb arvestada ka muid mõjusid, sh majanduslikke mõjusid ning komisjonil tuleb leida mõistlik tasakaal keskkonna ja sotsiaalmajanduslike mõjude vahel.

Meetmete valikul on ülioluline arvestada ka sellega, et tooted, sh ka ühe tootegrupi raames, on väga erinevad ja kõigile ei pruugi ühesugused nõuded sobida. Näiteks võivad elektroonikatooted olla olemuselt väga erinevad, kusjuures erinevad võivad olla ka sarnased seadmed sõltuvalt nende kasutamise eesmärgist, nt laiatarbe elektroonika erineb professionaalsest elektroonikast. Ka mänguasjade puhul võib olla tegemist ühel korral lihtsa klotsiga ja teisel korral hoopis elektroonikat sisaldava mängukaruga. Sõltuvalt tootest, selle eesmärgist või muust, oleneb tihtipeale ka selle ehitus, lahtivõetavus, veekindlus jms.

Vaadates konsultatsioonis väljapakutud meetmeid, tekibki eelkõige kahtlus, kas vastavate meetmete puhul on ikka võimalik piisavalt arvestada erinevate tootegruppide erinevusi, st sätestada nõudeid nii, et neid oleks ka reaalselt võimalik täita või nii, et nendega ei kaasneks põhjendamatu halduskoormus. Näiteks võib tekkida toodete eripärade tõttu probleeme järgmiste väljapakutud nõuete täitmisel:

- Nõuda tootjatelt/importijatelt, et nad eelistaksid oma toodete puhul mooduldisaini, mis võimaldab toodet hõlpsamini parandada, taastoota, uuendada ja lahti võtta (näiteks IKT toodete puhul peaks akusid, ekraane ja tagaklaasi olema võimalik eemaldada vähema kui teatava arvu liigutustega). Ettevõtjalt saadud tagasisidest nähtub, et see meede ei pruugi erinevate toodete korral asjakohane olla. Näiteks eeldab mõni toode veekindlust ning sel korral on keeruline tagada lisaks veekindlusele ka tagakaane ja muude detailide lahtivõtmise võimalus.
- Nõuda tootjatelt/importijatelt, et nad esitaksid oma toodetel info parandatavuse kohta ja toote parandatavusväärtuse kohta, et toodete parandatavust oleks lihtsam võrrelda. On keeruline ette kujutada, kas ja kuidas saab hinnata erinevate toodete parandusväärtust kõikidele toodetele mõeldud ühtlustatud kriteeriumite alusel (nt samade kriteeriumite alusel nii elektroonikaseadme kui rõiva parandatavusväärtus).
- Nõuda tootjalt/importijalt toote eeldatava kestuse esitamist.
- Nõuda tootjalt/importijalt, et koos tootega esitataks ka teave selle koostisosade (sh keemiliste koostisosade) kohta. Koostisosade väljatoomist peeti üldjuhul mõeldavaks, kuid seejuures tuleb arvestada, et mõne toote (nt rõiva) korral võib nimekiri osutada väga pikaks ja lõpuks antakse tootega kaasa mahukas materjal, mis võib tarbijat vaid segadusse ajada. Tuleks kaaluda, kas oleks mõistlik nõuda hoopis vaid põhikoostisosade väljatoomist.
- Nõuda materjalide allikate kohta käiva lisateabe avalikustamist, nt konflikti- ja riskipiirkondadest pärit kriitilise tähtsusega toorainete ja mineraalide sisaldus toodetes. Toote valmimisprotsess võib olla pikk, hõlmates mitmeid tarnijaid mitmetest riikidest. Sellisel juhul ei ole mõeldav, et näiteks toote importija suudab välja selgitada kõikide materjalide allikate kohta käivat lisainfot.

Digitaalne tootepass

Komisjonil on plaanis välja töötada välja digitaalne tootepass, kus on teave toote kohta, mis peaks hõlbustama kõiki toote kestliku haldamisega seotud tegevusi (hooldamine, parandamine, taastootmine, ringlussevõtmine, nõuetele vastavuse kontroll jne).

Kaubanduskoja hinnangul oleks eelkõige vaja selgust, kuidas täpsemalt digitaalne tootepass tulevikus eksisteerima ja toimima hakkaks, samuti, kes ja kuidas sinna teavet edastama hakkab. Alles seejärel saab lõplikult hinnata, milline mõju ettevõtjatele avalduda võib ja kas see on otstarbekas.

Kindlasti tuleks siin tähelepanu pöörata halduskoormuse vähendamisele, kasutades uuesti andmeid, mis on juba sisestatud olemasolevatesse andmebaasidesse, ja tagades nende koostalitlusvõime. Ettevõtjalt saadud tagasisidest nähtub, et hetkel tundub digitaalse tootepassi rakendamine neile pigem keeruline ja suur osa konsultatsiooni punktis 2.B.1. toodud teabest paistab pigem ülearuse bürokraatiana, mis ei pruugi tarbija ja teiste toote kasutajate jaoks üldse vajalik olla ja seeläbi võib tekitada vaid ülemäära segadust ning viia tulemuseni, mis on vastuolus Euroopa Komisjoni algatuse eesmärkidega. Tulemus võib olla see, et selle asemel, et tarbija saab teadlikumalt valida kestlikumaid tooteid, upub ta infosse ega suuda tegelikult teadlikku valikut teha. Niisiis on oluline, et avaldamisele kuuluks vaid tõesti relevantne teave, mida ettevõtjal on mõistlike pingutustega võimalik avaldada.

Kindlasti ei pea me mõistlikuks ettevõtjalt järgmise teabe nõudmist: teave tootekeskonnajalajälje ja/või CO₂-jalajälje või muude asjakohaste kestlikkusnäitajate kohta; sotsiaalsed tingimused väärtusahelas (nt töö- ja palgatingimused, inimõiguste austamine); teave toote koostisosade päritolu kohta; teave materjalide allikate kohta (nt konfliktivabad materjalid, vastutustundlik kaevandamine). Tuleb arvestada sellega, et toote valmimisprotsess, materjalide hankimine jm võib hõlmata mitmeid erinevaid riike ja mitmeid erinevaid tarnijaid ning ei ole mõeldav, et näiteks importija suudab iga kord välja tuua, milline on terve selle ahela raames toote keskkonnajalajalg, kas inimõiguseid järgiti, kust on pärit kõik toote üksikud koostisosad jne.

Muret tekitab ka erinevate protokollide, projekteerimisdokumentide (tehniliste jooniste, 3D-prinditavate failide) jms nõudmine. Mõistame, et vastav teave tuleks kasuks asja parandamisel, kuid selline nõue ei tohiks panna tootjat olukorda, kus tal tuleb sisuliselt avaldada ärisaladust.

Seoses tootes sisalduvate materjalide ja ainete loetelu ja koguste avaldamisega märgime, et ettevõtjad peavad iseenesest mõeldavaks toote põhikoostisosade väljatoomist, kuid absoluutselt kõikide kasutatud materjalide ja ainete loetelu ja täpse koguse väljatoomine ei ole kindlasti mõistlik. Mõnede toodete puhul võib see loetelu tõeliselt pikk olla ja seejuures on kaheldav, kas teabe avalikustamisest saadav kasu õigustab seda halduskoormust, mis tootjale/importijale pannakse.

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

Toote eeldatava kasutusea väljatoomise puhul saab ilmselt probleemiks see, et paljude toodete puhul on seda kas ilmselgelt keeruline või pea võimatu teha. Toote kasutusiga võib sõltuda paljudest erinevatest asjaoludest, sh erinevatest kasutusviisidest.

Ringmajanduse ärimudelite toetamine

Konsultatsiooniküsimustiku punktis 2.E. uurib komisjon, kuidas saaks EL kõige paremini toetada ringmajanduse ärimudelite kasutamist, milliseid regulatsioone või stiimuleid oleks vaja.

Kuivõrd ringmajandusega seonduvate meetmete elluviimiseks peavad ettevõtjad tegema suuri investeeringuid, on väga oluline, et Euroopa Komisjon ja Eesti riik näeb ette erinevaid toetuskeeme, näiteks toetused investeeringuteks ning teadus- ja arendustegevuseks. Samas võib asjakohane olla ka tootjate tunnustamine, kui nad võtavad vabatahtliku kohustuse muuta oma tooted kestlikumaks.

Loodame, et peate võimalikuks Eesti seisukohtade kujundamisel meie märkuste ja kommentaaridega arvestada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/
Mait Palts
Peadirektor

Koostanud: Kristina Jerjomina kristina.jerjomina@koda.ee, 604 0071